

NEKA RAZMATRANJA O SISTEMU ORUŽANE BORBE

Na današnjem stepenu razvoja nauka, uključujući i vojne, izučavanje i izgradnja velikih sistema zahtev je vremena. U takve velike sisteme spada i sistem oružane borbe. Dosadašnji rezultati istraživanja upućuju na zaključak da oružana borba ne predstavlja samo jedinstveni proces već i jedinstveni sistem.¹

U ovom razmatranju polazimo od navedenih definicija, jer neposredno upućuju na suštinu i sadržaj sistema uopšte, a time i sistema opštenarodne odbrane i sistema oružane borbe.

Pored navedenih definicija moraju se uvažavati i opšta naučno priznata načela koja pružaju mogućnost da lakše spoznamo suštinu problema. Prema tim načelima svaki sistem obuhvata sledeće:

- skup delova (podsistema),
- relacije — veze u sistemu,
- svojstva delova i sistema u celini,
- zakonitosti sistema, tok kretanja uz prisustvo spoljnih i unutrašnjih uticaja,
- egzistiranje i delovanje sistema u određenom prostoru i vremenu.

¹ »Sistem, cjelina, uređenje; skup principa što služi kao temelj neke nauke; oblik državne i političke organizacije ili način njihova ustrojstva (izborni, državni, pravni s.); sistematično raspoređeno po nekom planu, strogo dosledno, bez ispuštanja, sustavno, sređeno i pregledano«... (Opšta enciklopedija, tom 7, str. 14).

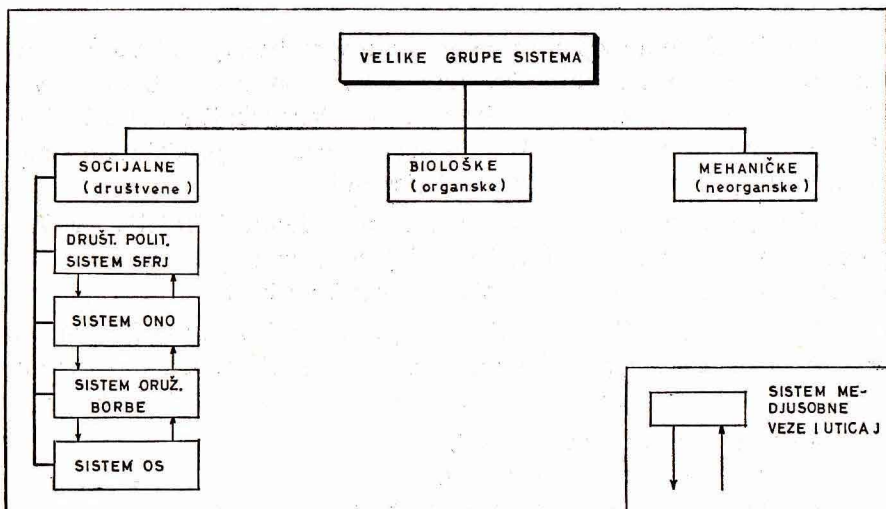
»Sistemi, vojni su oblici oružanih snaga — milicijskih, sistem stajaćih vojski, kadrovski (mešoviti) i kombinovani...«.

»Pod sistemom uopšte podrazumeva se skup određenih elemenata (podsistema) sa njihovim vezama i odnosima koji deluju saglasno nekom programu (cilju) iz kojeg proizilazi kriterijum sistema« (Iz predavanja M. Sinđića, Beograd, mart 1969, str. 13).

»Pored raznih definicija sistema, možemo kazati da je sistem zaokružen i relativno nezavisan skup podsistema čija funkcionisanja su povezana određenom koncepcijom. S druge strane svaki sistem je istovremeno podsistem većeg sistema, u čijem funkcionisanju učestvuje po određenoj koncepciji« (Iz predavanja S. Marjanovića, VPŠC Divulje, 1970. str. 6 i 7).

Uvažavanje i prihvatanje ovih opštih načela, pored ostalog, upućuje nas na jedinstvene kriterije koji se zasnivaju na proverenoj naučnoj osnovi. To omogućava jasnije sagledavanje sadržaja i fizionomije oružane borbe kao jedinstvenog borbenog sistema.

U svim naukama, pogotovo u novijim u koje spada i nauka o sistemima, postoje različite klasifikacije. Ovde se dotičemo načelne podele na velike grupe sistema radi sagledavanja i dovođenja u logičku vezu te grupe sistema sa sistemima koji su predmet našeg interesovanja. Ovu podelu na velike grupe sistema treba shvatiti uslovno i kao jednu od mnogih prihvatljivih podela (šema 1.)

Načelan prikaz velike grupe sistema (šema 1)

Iz šeme se vidi da sistemi koji su predmet našeg interesovanja (društveno-politički sistem SFRJ, sistem opštenarodne odbrane, sistem oružane borbe i sistem oružanih snaga) pripadaju društvenoj grupi sistema. To nisu autonomni sistemi, jer svaki od njih samo je relativno samostalan pa istovremeno predstavlja podsistem (deo) većeg sistema. Iz toga proizilazi i njihova međusobna povezanost i zavisnost, uticaji i dopune u sferi egzistiranja i vlastite dogradnje — usavršavanja.

Radi lakšeg praćenja članka, ukazujemo i na neke opšte stavove i gledanja o sistemima.

a) Sistem se mora organizovati i izgraditi tako što će se na najbolji način izdvojiti i povezati svi oni elementi koji odgovaraju

datoj koncepciji (cilju). Povezivanjem podsistema (delova) mora se postići njegova optimalnost radi funkcionalnosti sistema u celini i njegovih podsistema (delova).

b) Svaki sistem okružen je drugim sistemima koji postojanjem i ciljevima utiču na njega. Relativna samostalnost svakog sistema ogleda se u činjenici što okružujući sistemi pomažu njegovo potpuno funkcionisanje ili, pak, ometaju njegovo delovanje (što je ređi slučaj), što se kao teoretska mogućnost ne sme isključiti.

c) Podsystemi (delovi) sistema moraju biti međusobno povezani kao celina, a isto tako sa sistemom čiji su podsystem (deo). Prema tome, potpuno samostalnog, nezavisnog sistema nema.

d) Za svaki sistem, osim povezanosti, karakteristično je i to da se vremenom raspada i dobija novi kvalitet. Prema tome, kao što svaki sistem nastaje i egzistira u određenom prostoru i vremenu tako i nestaje.

e) Svaki sistem se karakteriše postojanjem njegovih posebnih zakonitosti koje se kao i sistem u celini nalaze u procesu kretanja uz prisustvo spoljnih i unutrašnjih uticaja.

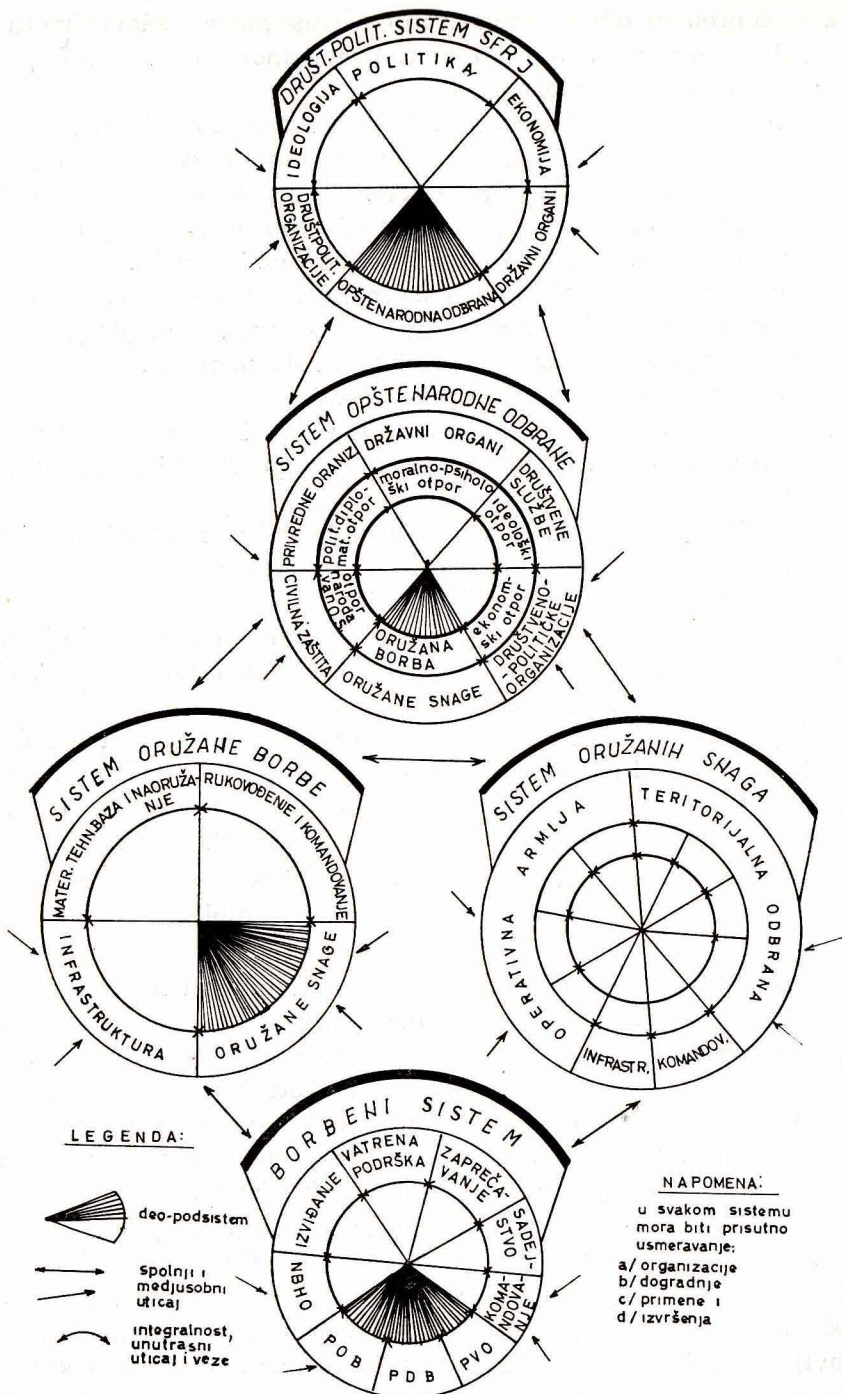
f) Fleksibilnost sistema u prostoru i vremenu mora biti njegova bitna karakteristika, jer to omogućava brzo prihvatanje novih sadržaja radi kvalitetne dogradnje.

g) Socijalni sistemi su neposredan odraz spoljne i unutrašnje politike društva i oslanjaju se na rezultate naučnih analiza, opšta i posebna kretanja u savremenom svetu i sopstvenoj zemlji. Načelno, sistem mora biti usmeren i okrenut ka budućnosti.

Pored ovih postoje i drugi stavovi i svojstva koji se moraju uvažavati pri naučnom istraživanju relevantnih problema pojedinih sistema.

Date definicije, načela i stavovi o sistemima uopšte očigledno predstavljaju početnu osnovu za naučan prilaz, analizu, zaključivanje i definisanje bitnih sadržaja svakog sistema. Radi preglednosti pokušali smo i šematski prikazati sistem oružane borbe, iako smo svesni činjenice da se tako krupni sadržaji teško mogu šematski predstaviti. Navedeni delovi sistema samo su načelan prikaz bez međusobnih proporcija prema obimu i značaju (šema 2).

Iz šeme se vide svi sistemi koji su predmet našeg razmatranja i odnos sistema i podsistema. Po nivou opštosti naš društveno-politički sistem daje bitno obeležje svim ostalim sistemima. Međutim, opštenarodna odbrana, iako deo društveno-političkog sistema, predstavlja i relativno samostalan sistem. Isti prilaz važi za ostale sisteme (sistem oružane borbe, sistem oružanih snaga i borbeni sistem). Na šemi je prikazan i uticaj sistema koji ih okružuje kao i povratna

Šema 2

sprega nižeg sistema. Integrisanost podsistema u celini, međusobne veze i uticaji prikazani su na šemi strelicama.

Nakon ovih načelnih postavki detaljnije ćemo se zadržati na svakom od sistema. Pri tome ćemo se takođe poslužiti odgovarajućim šemama.

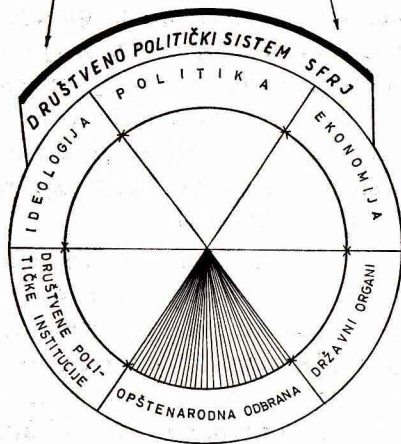
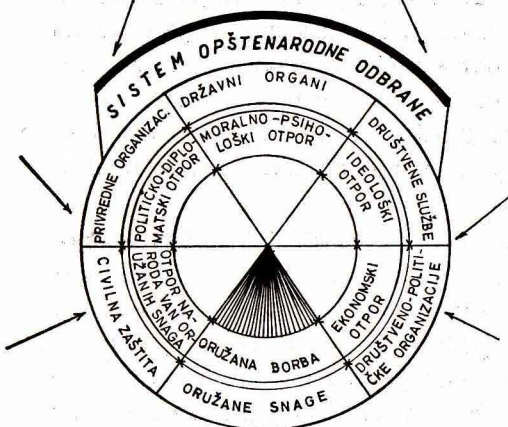
Dajemo neke opšte napomene koje se odnose na sve sisteme koji su predmet našeg razmatranja.

Date komponente sistema nisu izdvojeni već integrisani delovi celine u dijalektičkom jedinstvu. Sistemu oružane borbe namerno je dato više mesta nego ostalim sistemima. Iako je jasna potreba za celovitim istraživanjem ipak je opravdano što je naš interes naglašen baš na oružanoj borbi. To je uslovljeno i činjenicom što je oružana borba u našoj koncepciji opštenarodne odbrane glavni i osnovni oblik otpora i što je naša obaveza da taj oblik otpora naučno sagledamo. Sistemi koji su predmet našeg interesovanja spadaju u velike i složene sisteme. Zbog toga se zadržavamo na tome nivou razmatranja u ovoj fazi.

1. *Društveno-politički sistem SFRJ (šema 3)*. Naš društveno-politički sistem je polazna osnova u sagledavanju nivoa sistema, jer bitno utiče ne samo na sistem ONO već i na sve ostale sisteme. Iako je na šemi opštenarodna odbrana prikazana kao podsistem, poznato je da ona nije samo taj prikazani deo kruga, s obzirom na to da je po Zakonu o narodnoj odbrani kao sistema integrisana u sve društvene strukture, a time i u sve ostale podsisteme društveno-političkog sistema. Pri tome moramo imati u vidu i sve međusobne veze, uticaje, odnose i zavisnosti između svih komponenti, kao i uticaje spolja koji se mogu različito manifestovati na pojedine podsisteme i sistem u celini. Dogradnja, funkcionalnost, efikasnost i sposobnost da blagovremeno reaguje na sve negativne uticaje bitne su karakteristike ovog sistema. Novi uslovi i uticaji na naš društveno-politički sistem uvažavani su u svim etapama razvoja. Ustavni amandmani predstavljaju dalju etapu i novi kvalitet sistema, što će se odraziti i na ostale sisteme koji su predmet našeg neposrednog interesovanja.

Kad je reč o društveno-političkom sistemu mora se imati u vidu da je za njega karakteristično i to u kojoj meri uspeva utkati osobine veoma različitih odnosa, materijalne proizvodnje, politike, ideologije, kulture itd. i potvrde ih u samom sistemu. Potvrda vitalnosti sistema prvenstveno se ogleda u sposobnosti da uspešno razvija i stimuliše proizvodne snage i usklađuje interese pojedinca i društvenih struktura. Svojom vitalnošću naš samoupravni socijalistički sistem je negacije kapitalističkog i birokratskog upravljanja. No, mora se imati u vidu realnost, jer naš samoupravni socijalizam kao celovit sistem

je tek u početnom stadiju razvitka, što zahteva izuzetne napore u pravcu njegove celokupne izgradnje radi pune afirmacije u nacionalnim okvirima, a time i na međunarodnim relacijama.

Šema 3

Šema 4

2. *Sistem opštenarodne odbrane (šema 4).* Iako je sastavni deo društveno-političkog sistema SFRJ, sistem ONO predstavlja i relativno samostalan sistem. Ta činjenica je najmanje sporna bez obzira na to što u tom sistemu još mnogo toga treba istražiti i učiniti. Smatramo da ni delovi sistema ONO nisu sporni. To su: oružane snage, civilna zaštita, privredne organizacije, državni organi, društvene službe, društveno-političke organizacije i dr. Svi ovi delovi sa stavišta ONO su integralni delovi sistema, nalaze se u dijalektičkom jedinstvu, i deluju u pravcu jačanja i funkcionalnosti sistema ONO.

Potvrdu naših gledanja o sistemu ONO i njegovim glavnim delovima nalazimo i u sledećim rečima druga Tita: »Jedinstvena društvena osnova opštenarodne odbrane omogućuje nam skladnu izgradnju svih elemenata odbrambenog sistema — operativne armije, teritorijalne odbrane i civilne zaštite — i zajedničke pripreme privrednih organizacija, državnih organa, društvenih službi i društveno-političkih organizacija.«²

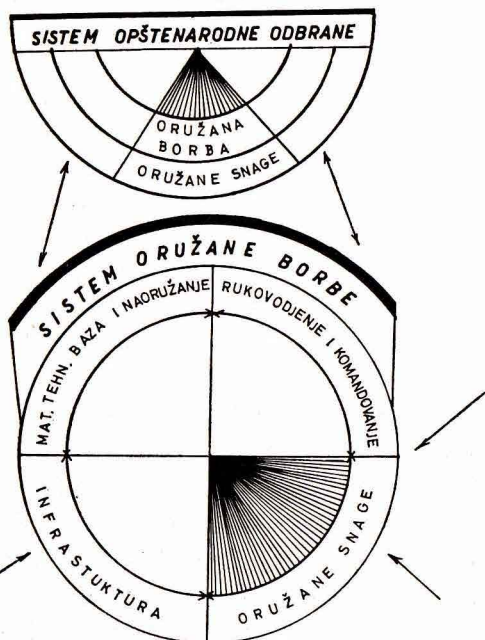
² Tito: (Opštenarodna odbrana Jugoslavije, str. 19).

Na šemi 4, pored podsistema ONO, prikazani su i svi osnovni oblici otpora u opštenarodnom odbrambenom ratu kao kvalitetno novom obliku rata. Iako je i u tom obliku rata oružana borba glavni oblik otpora, njen sadržaj je kvalitetno izmenjen, jer se temelji na sveopštem otporu naroda. Kombinovanjem svih oblika otpora, vidova i oblika borbe sa raznovrsnim drugim aktivnostima celo društvo vodi borbu, pruža otpor agresoru na čitavom ratištu — sve do konačnog slamanja neprijatelja. Zato samoupravno socijalističko društvo predstavlja osnovni izvor i snagu ONO. Prihvatanje oružanog otpora kao glavnog oblika otpora predstavlja fundamentalni princip koncepcije ONO i jedino realnu i prihvatljivu alternativu.

U sistemu ONO pored oružane borbe moraju biti prisutni i drugi oblici, kao što su: ideološki, ekonomski, diplomatski, moralno-psihološki i ostali oblici otpora naroda van oružane borbe. Svaki od tih oblika otpora ima svoje mesto i značajnu ulogu u pripremama za odbranu i u izvođenju borbenih dejstava. Nijedan od pomenutih oblika otpora ne sme se potcenjivati. Iako mi s pravom ističemo da je oružana borba glavni oblik otpora, teorijski je moguće pretpostaviti (i ne samo teorijski) da neki od navedenih oblika otpora može biti dominantan u nekom periodu rata.

Sistem ONO predstavlja sveobuhvatan, složen i višedimenzionalan sistem. Kao u svakom velikom sistemu i tu se javlja problem usklađivanja relacija i veza u odnosu na njegove delove i oblike otpora. U analizi sistema treba doći do zaključka kakve veze i zavisnosti postoje i kako obezbediti potpuno i uspešno funkcionisanje svih delova, pridržavajući se određenih parametara. S obzirom na to što su odnosi i veze višedimenzionalni po vertikalnoj i horizontalnoj liniji, a uz to se moraju uvažavati republički (pokrajinski) i uži regionalni uslovi i specifičnosti, značaj dubljeg naučnog saznanja svih elemenata opštenarodne odbrane još više se ističe. Vojnostrategijski smisao svenarodnog otpora sastoji se u činjenici što u njemu treba aktivirati velike materijalne i ljudske snage, uz maksimalno korišćenje prednosti koje pruža naše ratište, pri čemu optimalna izgradnja sistema ONO ima izuzetno veliki značaj. Pri tom moramo shvatiti da naš sistem odbrane može biti efikasan jedino pod uslovom ako se pravovremeno, još u doba mira, dobro organizuje i pripremi i ako se osloni na povoljnu unutrašnju društveno-političku klimu. Prihvatanje koncepcije opštenarodne odbrane kao jedine alternative i oružane borbe kao glavnog oblika otpora predstavlja osnovu i zajedničku platformu odbrambene politike za sve naše narode i narodnosti.

3. *Sistem oružane borbe (šema br. 5).* Na šemi je prikazan globalan sistem oružane borbe sa osnovnim podsistemima. Pošto je oružana borba jedinstven proces nameće se zaključak da se može izučavati i organizovati kao relativno samostalan sistem. Treba odmah naglasiti da o tom — da li je u pitanju sistem ili ne — postoje različita gledišta. Pri tome se u analizi uzimaju različiti kriteriji, pa se, razumljivo, dolazi i do različitih zaključaka. Karakter ovog članka ne pruža mogućnost za polemiku s raznim gledištima, ali se ipak deciderano ograđujemo od ekstremnih stavova (istina, retkih pojedinaca) koji negiraju postojanje sistema oružane borbe ili ga poistovećuju sa sistemom ONO.

Šema 5

Postojanje, teorijska razrada i organizacija sistema oružane borbe ni u čemu ne protivreči sistemu ONO. Naprotiv, dobro organizovan i pripremljen ovaj sistem može samo doprineti uspešnoj realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane. Moraju se uložiti ogromni naponi kako bi sistem oružane borbe bio tako postavljen i uređen da zajedno sa ostalim oblicima otpora reši problem odbrane u svim uslovima i vrstama

agresije, stvarajući uslove za široku primenu različitih vidova i oblika oružane borbe. Bogatstvo oblika i načina borbe i angažovanje pored oružanih snaga i celokupnog stanovništva daje sistemu oružane borbe nov kvalitet, ali samo uz dobru organizaciju, obučenosť i spremnosť za borbu.

Da se ne bismo zadržavali samo na ovim ili sličnim tvrdnjama, ukazujemo na ono što sa stanovišta nauke potvrđuje naše veze ili ih, pak, samo inicira.

Da počnemo od moguće teorijske definicije ovog sistema. Oružana borba kao jedinstveni, relativno samostalan borbeni sistem i deo sistema ONO, obuhvata skup podsistema (delova) sa njihovim vezama i odnosima, čvrsto integrisanih u koncepciji ONO. Predstavlja glavni sadržaj i oblik otpora opštenarodnog odbrambenog rata sa oružanim

snagama kao glavnim nosiocem oružane borbe. Usmeravan sistemom ONO, okrenut prema budućnosti, u procesu je stalne dogradnje i usavršavanja.

Unatoč manjkavosti ove definicije, ona nam ipak ukazuje na osnovni sadržaj sistema oružane borbe i pruža mogućnost za detaljnije sagledavanje njegovih osnovnih delova.

Sistem oružane borbe očigledno proizilazi iz oblika otpora koji su integrisani u sistemu opštenarodne odbrane. S obzirom da se radi o glavnom obliku otpora normalno je da postoji poseban interes da se naučno istraži i optimalno organizuje. Da bi se što jasnije uočila razlika između ovog i borbenog sistema posebno ističemo da sistem oružane borbe razmatra problematiku oružane borbe u celini i na celom našem ratištu. Poznati razlozi nas upućuju da se on izučava, organizuje i priprema u doba mira, što predstavlja stalan proces, iako nalazi primenu u agresiji, odnosno oružanoj borbi, gde se potpuno verifikuje. I ostali oblici otpora mogu da se izuče i organizuju kao samostalni sistemi.

Delovi ovog sistema su: oružane snage kao infrastruktura, materijalno-tehnička baza i naoružanje, rukovođenje, komandovanje i dr.

Oružane snage čine bitnu komponentu ovog sistema i osnovni su nosilac oružanog otpora. Sastoje se od operativne armije i teritorijalne odbrane, koje su relativno samostalni delovi jedinstvenih oružanih snaga.

Operativnu armiju čine sve snage kopnenih, vazduhoplovnih i pomorskih oružanih formacija koje su naoružane savremenim borbenim naoružanjem i tehnikom, velike manevarske sposobnosti, jake vatrene i udarne moći. Ona se osposobljava da samostalno i u sadejstvu sa drugim delovima oružanih snaga izvodi borbena dejstva na celom našem ratištu, primenjujući sve oblike borbenih dejstava.

Teritorijalna odbrana čini najmasovniji deo naših oružanih snaga, organizovana je na celoj teritoriji u različitim formacijskim oblicima. Savremeno naoružanje snage TO osposobljene su za izvođenje borbenih dejstava samostalno i u sadejstvu sa operativnom snagom u svim uslovima rata na teritoriji užih i širih društveno-političkih zajednica.

Infrastruktura je deo sistema i služi kao osnovica za izvođenje oružane borbe. Ona, pored ostalog, obuhvata: izgradnju mreža komunikacija, aerodroma, pomorskih baza, vatrenih položaja, centara veze, zaštitnih objekata, skloništa, naftovoda i dr., sa osnovnom namenom da doprinese sigurnosti i funkcionalnosti sistema oružane

borbe. Razmatra se i organizuje za potrebe celog jugoslovenskog ratišta i oružanu borbu u celini.

Materijalno-tehnička baza i naoružanje su takođe deo sistema oružane borbe, a javljaju se kao faktori tehničkih mogućnosti i revolucionarnog menjanja karaktera i načina vođenja oružane borbe. Razvojem iz tehničkog pronalaska u borbeno sredstvo za oružane snage, oružje deluje kao bitan uzrok novim pojavama u oružanoj borbi. U dosadašnjem razvitku oružana borba tekla je linijom povećanja kvaliteta, raznovrsnosti i sve masovnije materijalno-tehničke baze. Sigurno će i dalje zadržati takve tendencije. Pravilnim rešavanjem ovog dela sistema oružane borbe stvaraju se povoljni uslovi za veću efikasnost svih subjekata u borbi.

Rukovođenje i komandovanje jedno je od bitnih faktora sistema oružane borbe, od čijeg pravilnog rešenja zavise priprema oružanih snaga i uspeh oružane borbe. Pošto je oružana borba jedinstvena, komandovanje mora takođe biti jedinstveno i tako organizovano da može funkcionisati u svim uslovima i situacijama. U funkciji vrhovnog komandanta obezbeđuje se to jedinstvo rukovođenja oružanim snagama. U našim uslovima rukovođenje i komandovanje se ne može izgraditi ni kao centralizovano, ni decentralizovano. Na našem ratištu ono mora biti jedinstveno, jer proizlazi iz jedinstva cilja, ali istovremeno mora da obezbedi samostalnost i relativnu autonomnost nižih komandi i organa, posebno teritorijalne komponente.

Svi ovi i drugi delovi ovog sistema moraju se tačno upoznati, teoretski oblikovati i praktično organizovati i pripremiti, imajući u vidu potrebe mira i rata. Posebno je važno izučiti sve eventualne poremećaje, kako bi se sagledale posledice i pronašla najbolja rešenja i obezbedilo funkcionisanje sistema. Pored ostalog, u naš sistem oružane borbe mora biti utkana i vera u realnost i sposobnost tog sistema.

Nešto o *relacijama i vezama* ovog sistema. Evidentno je da je u pitanju sveobuhvatan, složen i višedimenzionalan sistem. Zbog toga treba razrešiti problem relacija u sistemu kako bi svi delovi bili u skladu sa svojstvima sistema u celini. Pri tome je veoma važno da se odnosi i veze oslanjaju na optimalne kriterije, s tim da se svi parametri delova sistema jasno definišu i odrede. Kroz naučno saznanje treba doći do zaključaka o tome kakve veze i zavisnosti postoje, kako rešavati probleme i obezbediti skladno i uspešno funkcionisanje sistema.

Integralnost podrazumeva da se svi delovi ponašaju usklađeno, povezano i homogeno. To znači da je naš sistem oružane borbe je-

dinstven na celoj našoj teritoriji, uz puno uvažavanje uslova i specifičnosti pojedinih regiona. Iako integralan, on istovremeno mora da bude i fleksibilan u dogradnji svega onoga što je novo i za nas korisno. Integralnost sadrži i relativnu autonomnost delova sistema.

Kompatibilnost sistema oružane borbe je njegova podešenost u odnosu na druge sisteme i njihove uticaje. To znači da i pored različitih uticaja i odnosa treba uspešno da deluje na osnovu koncepcije ONO, da istovremeno bude otporan na negativne uticaje spolja.

Dinamičnost se ogleda u sposobnosti i fleksibilnosti da se postepeno i u određenom vremenu transformiše iz jednog stanja u drugo uz stalnu aktivnost svih delova sistema. Transformacije se, po pravilu, ne bi smele događati trenutno, jer je u pitanju složen sistem. Zato sistem treba da bude tako izgrađen da se transformacije što bolje i za što kraće vreme mogu sprovesti. Najčešće će dolaziti do transformacija u smislu zamenljivosti dejstava na frontu, neprijateljskoj pozadini i u sopstvenoj pozadini radi veće borbene efikasnosti.

Pouzdanost cenimo na osnovu verovatnoće da ne dođe do zaštoja ni u jednom delu sistema. Naučnom analizom može se proceniti koliko je pouzdan sistem u celini, a koliko njegovi delovi. Pri analizi mora se sagledati otpornost sistema prema uticajima i načinima dejstva agresora. Treba računati da će u ratu dolaziti do pozitivnih i negativnih uticaja na sistem i njegove delove. Da bi poremećaji bili što manji po vremenu i posledicama treba vešto iskoristiti slabosti u borbenom sistemu agresora.

Prostor i vreme. Kao svaki sistem i oružana borba egzistira i deluje u prostoru i vremenu. Prostor se javlja kao jedan od faktora oružane borbe, koji deluje kvantitetom — ispoljenim kroz prostornu dimenziju i kvalitetom — ispoljenim kroz osobine i karakteristike prostorne dimenzije. Na to se ne sme gledati samo kao na stanje već kao na proces, gde oružana borba uspostavlja organsku vezu primenom različitih vidova i oblika borbe u prirodnom ambijentu prostora. Sem dimenzionalnog uticaja prostor deluje na oružanu borbu i kvalitetom koji se ispoljava u taktici, operatici i strategiji.

Istovremeno oružana borba se nalazi u određenom odnosu prema vremenu kao značajnom i uticajnom elementu njenog toka i ishoda. Ono deluje u smislu trajanja i kvaliteta, tj. kao meteorološko stanje, godišnje doba, stepen vidljivosti i dr. Ni na to se ne sme gledati kao na stanje već kao proces, zbog mnogih različitih pojava i uticaja u pozitivnom, odnosno negativnom smislu na oružanu borbu.

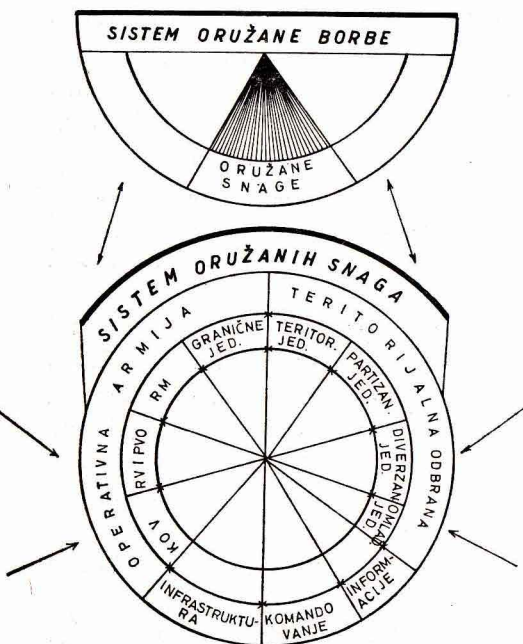
Zakovitosti sistema (1). Kao i svaki drugi i ovaj sistem karakteriše postojanje određenih zakovitosti. Dijalektičko-istorijski materijalizam predstavlja jedan od najopštijih zakovitosti. Za nas je ve-

oma važno saznanje posebnih zakonitosti, u koje pored ostalih možemo ubrojiti sledeće: zakon sveobuhvatnosti i totalnosti rata; zakon zavisnosti uspeha u borbi od jedinstva dejstva u svim dimenzijama — izraženo svim borbenim sredstvima, oblicima i metodama borbe; zakon usklađenosti snaga i sredstva prema postavljenom cilju; zakonitost strukture oružanih snaga zavisno od potreba i mogućnosti, itd. Na ovim i drugim zakonitostima bazira sistem oružane borbe. Napominjemo, da oblast posebnih zakonitosti sistema oružane borbe u našim uslovima ostaje još da se detaljnije naučno istraži.

Sve što je izneto očigledno potvrđuje da je reč o relativno samostalnom sistemu. Međutim, dalji naučni rad će još više ukazati u kome pravcu treba činiti dalje napore u izgradnji sistema kako bi se što efiksanije primenio u slučaju agresije na našu zemlju. Sistem oružane borbe moramo shvatiti kao proces, a ne kao stanje.

4. *Sistem oružanih snaga* (šema 6). Ovaj sistem podrazumeva organizaciju, izgradnju i funkcionisanje oružanih formacija koje su glavni nosilac oružane borbe. Oružane snage predstavljaju jedinstvenu, na zajedničkim interesima koncipiranu vojnu organizaciju svih naših naroda i narodnosti. Stoga se može očekivati da se oružane snage jedinstveno i odlučno bore protiv bilo kojeg agresora.

Poznato je da ovaj sistem, na bazi stavova koncepcije ONO i oružane borbe, rešava pitanja vezana za veličinu i strukturu oružanih snaga. U okviru sistema utvrđuje se: ukupna jačina oružanih snaga, broj i organizacijski odnos između mirnodopskih i ratnih oružanih snaga, veličina i struktura operativne armije i teritorijalne odbrane, podela na vidove, rodove i službe, njihova veličina i odnos, stepen i proporcije združivanja vidova, rodova i službi, struktura i sistem rukovođenja oružanim snagama, pozadinsko obezbeđenje, zbrinjavanje, saobraćaj i dr.

Šema 6

žanih snaga, broj i organizacijski odnos između mirnodopskih i ratnih oružanih snaga, veličina i struktura operativne armije i teritorijalne odbrane, podela na vidove, rodove i službe, njihova veličina i odnos, stepen i proporcije združivanja vidova, rodova i službi, struktura i sistem rukovođenja oružanim snagama, pozadinsko obezbeđenje, zbrinjavanje, saobraćaj i dr.

Potreba za stalnim izučavanjem i dogradnjom sistema, proizlazi, pored ostalog, iz potrebe za što ekonomičnijim i efikasnijim sistemom oružanih snaga, koje u krajnjem cilju kao deo naroda treba da se integrišu u sve društvene strukture, obezbeđujući visok stepen organizacije, borbene spremnosti i efikasnosti.

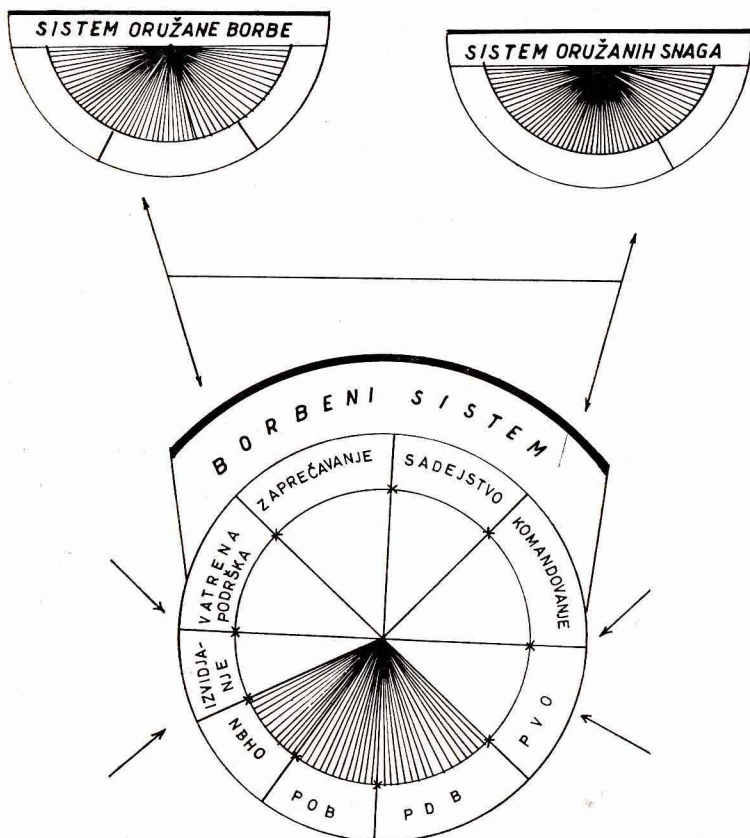
Složenost sistema oružanih snaga nalaže da se moramo striktnije pridržavati nekih bitnih kriterija i principa, kao što su: usklađenost sistema organizacije sa ciljevima, objektivnost, realnost, stabilnost, elastičnost i ekonomičnost u organizaciji i razvoju oružanih snaga. Jedinstveni i naučno utvrđeni parametri bitno bi uticali i obavezivali na to da se poštuju ti principi i postigne racionalnost u izgradnji sistema oružanih snaga.

Organizacija i izgradnja sistema oružanih snaga predstavlja veoma složen i delikatan zadatak. Zahtevi u odnosu na oružane snage koji proizlaze iz koncepcije opštenarodne odbrane, kao i naše relativno skromne ekonomske mogućnosti, očigledno da to još više usložavaju. To nas, pored ostalog, upućuje na naučan prilaz i naučnu metodologiju, kako bi se iznašla najbolja rešenja, polazeći od naših mogućnosti i potreba. Time bi se eliminisao svaki subjektivizam, obezbedila ocena stvarnog, odnosno željenog stanja, a sam sistem postavio u realne okvire i obezbedila njegova funkcionalnost i puna borbena efikasnost. Na to nas upućuje i činjenica što oružane snage predstavljaju veliki i složeni sistem, jer se radi o velikom brojnom sastavu ljudstva, brojnim i raznovrsnim jedinicama i specijalnostima, različitim vrstama naoružanja i opreme, itd.

U izgradnji našeg sistema oružanih snaga moraju se poštovati određeni zahtevi. Ukazujemo na neke najbitnije, i to: da se oružane snage mogu efikasno suprotstaviti bilo kojoj vrsti agresije na našu zemlju; da se obezbedi optimalna upotreba oružanih snaga kako na frontu, tako i u pozadini neprijatelja i u vlastitoj pozadini; da komponente, vidovi i rodovi oružanih snaga po svojoj veličini i opremljenosti budu usklađeni sa mestom, ulogom i zadacima koje imaju u okviru oružanih snaga; da se postigne jedinstven i brz prelaz sa mirnodopske na ratnu formaciju oružanih snaga; da se obezbedi brza transformacija komponenti oružanih snaga i brz prelaz sa jednog na drugi oblik oružane brobe, postižući maksimalnu borbenu efikasnost, itd.

5. *Borbeni sistem (šema 7)*. Ne upuštajući se detaljnije u analizu ovog sistema, ukazujem samo na neke sadržaje i na to zašto i koliko ima opravdanja da se njegovi delovi razmatraju kao relativno samostalni borbeni sistemi. Pri tome treba imati u vidu da ima shvaćanja po kojima se ovaj sistem poistovećuje sa sistemom oružane

borbe. Pošto su mogući različiti prilazi ovom problemu, mogući su i različiti zaključci, pa nalazimo dosta opravdanja da borbeni sistem ne poistovećujemo sa sistemom oružane borbe. Dok se sistem oružane borbe odnosi na oružanu borbu u celini i na celom našem ratištu, borbeni sistem je mnogo uži i bavi se konkretnom problematikom vezanom za sudar strana na bojištu. Ovaj sistem se odnosi na pojedina vojišta, različite nivoe i oblike borbe koji su samo delovi tako celovitog sistema kao što je oružana borba.

Šema 7

Borbeni sistem neposredno izučava i razrešava probleme svojih podistema kao što su: protivoklopna borba (POB), protivdesantna (PDO) borba, protivvazдушna odbrana (PVO), nuklearno-hemijska i biološka odbrana NHBO, izviđanje, vatrena podrška, zaprečavanje, sadejstvo, komandovanje, itd. Ovaj sistem bi mogli ovako definisati. Borbeni sistem obuhvata skup borbenih podistema u jedinstvenu celinu, sa njihovim vezama i odnosima, radi veće borbene efikasnosti

u izvršavanju borbenih zadataka, primenjujući odgovarajuće vidove i oblike oružane borbe na pojedinim vojištima u skadu sa datim borbenim uslovima.

Na šemi 7 prikazani su neki podsistemi. Sasvim je moguće tu uključiti još neke ili, pak, da se neki od navedenih izostave, što za ovu analizu ne mora biti sporno. Bitan je način prilaza problemu i sagledavanje potrebe da se ovaj sistem kao takav izuči, organizuje i pripremi. Ne upuštajući se u druge podsisteme, zadržaćemo se samo na POB, PDO i PVO iz dva razloga: prvo, zbog povećane uloge i značaja ovih podсистema u borbenom sistemu i, drugo, da bismo donekle dobili odgovor na to da li su u pitanju samostalni sistemi ili ne.

Ako bismo u traženju odgovora na to pitanje pošli analogijom izgleda da bismo lako došli do zaključka da su u pitanju relativno samostalni borbeni sistemi. No, kako analogija ima i poznate manjkavosti, u odnosu na naučne kriterije, to može dobiti i suprotan, negativan odgovor. Pokušaćemo da to obrazložimo kroz sledeće hipoteze.

Potvrdu za pozitivan odgovor možemo tražiti u tome što POB i PDB delovi borbenog sistema istovremeno predstavljaju i relativno samostalne sisteme, jer se na sličan način, kao i sistem borbe, mogu raščlaniti na sastavne delove. Tako se protivoklopna borba može raščlaniti na sledeće podsisteme: za posrednu protivoklopnu borbu, za protivoklopnu borbu na većim daljinama, na srednjim daljinama, podsistem za blisku protivoklopnu borbu i podsistem protivoklopnog zaprečavanja. Drugo, činjenica koja bi mogla ići u prilog takvog zaključka je u tome da POB u novim uslovima predstavljaju osnovni sadržaj borbenog sistema dok to ranije nije bila. No, i pored tačnosti ovih tvrdnji, još uvek se može postaviti pitanje, da li je to dovoljno za sigurnu tvrdnju da je reč o POB samostalnom sistemu.

Na negativan odgovor upućuju činjenice da su PON i PDB strogo integrisane u borbeni sistem i borbeno dejstva različitih nivoa u određenom prostoru i vremenu. Zatim, POB i PDB se prostorno ni vremenski nikad ne javljaju samostalno, van drugih delova borbenog sistema. Poznato je da se svi elementi POB, bilo da je u pitanju naoružanje, način upotrebe, komandovanje i sl., analiziraju u sklopu sistema oružanih snaga i primene borbenog sistema jedinstvenog po cilju i traženju pune efikasnosti u borbi.

Teško bi se moglo naći opravdanje da se bitni i glavni sadržaji borbenog sistema mehanički izdvajaju i razmatraju van borbenog sistema kao samostalan sistem. Sve to upućuje na zaključak da su u pitanju delovi (podsistemi) jedinstvenog borbenog sistema.

Za PVO se može sa više sigurnosti tvrditi da je to relativno samostalni sistem. Poznato je da PVO ima svoju posebnu organizaciju, sredstva, baziranje, sistem komandovanja i dr., koji deluju u određenom prostoru i vremenu. Delovi PVO, veze i odnosi, svojstva i prostorna dimenzija determinisane su kategorije, a time i manje sporne.

Protivvazдушna odbrana organizovana je na bazi opšte poznatih i usvojenih načela, po kojima odbrana vazdušnog prostora predstavlja poseban vid borbenih dejstava. On ima strategijski značaj kada je reč o celini, odnosno operativno-strategijski značaj kada je izvođenje operacija vezano za određeno vojište. PVO teritorije i trupna PVO čine jedinstvenu celinu sa elementima — podsistemima. Tako su glavni elementi teritorijalne PVO sledeći: jedinice vazdušnog osmatranja, javljanja i navođenja, lovačka avijacija, rakete zemlja-vazduh i PAA. Trupnu protivvazдушnu odbranu sačinjava: trupni sistem osmatranja, PAA i pešadijsko naoružanje. Sve to upućuje na zaključak da je PVO deo borbenog sistema, ali istovremeno i samostalan borbeni sistem.

S obzirom na to što borbene sisteme moramo razmatrati kroz sagledavanje njihovih podsistema, upravnih organa, izvršnih organa — jedinica, kanala veza, usmereno jedinstvenim ciljem i kroz izvršenje borbenih zadataka, to nas još više upućuje na integralan prilaz. Primera radi, naša RM predstavlja jedinstveni složeni borbeni sistem, u okviru kojeg postoje i relativno samostalni borbeni sistemi, kao što je borbeni sistem za udarna dejstva na moru ili borbeni sistem obalske odbrane. Zato se pojedine borbene komponente teže mogu razmatrati kao samostalni borbeni sistemi, već kao podsistemi integralnog borbenog sistema.

Iako se nismo upuštali u ostale podsisteme borbenog sistema, očigledna je potreba da se to celovito sagleda, analizira, izgradi i pripremi. Borbeni sistem ne predstavlja vidovski (rodovski) sistem, već integrisanost i vidova i rodova oružanih snaga. Zato svaki njegov podsistem mora da se tako organizuje i pripremi kako bi se efikasno upotrebio u svim situacijama i u svim borbenim radnjama, bilo da se radi o borbama na frontu, u pozadini neprijatelja ili u sopstvenoj pozadini. U tom svetlu nužni su dalji naponi u oblasti teorije i prakse, kako bi se postigli što bolji rezultati u realizaciji koncepcije ONO.

Pukovnik
Miljenko ŽIVKOVIĆ